

Poslušajte, kako tržaški pesnik poje o dolini:

In un mare di pietre
laggiù, resta una dolina
dove un uomo lavora la terra
fra i colori dell'aurora.

All'orizzonte sorge la casetta
il camino a destra vapora
e con l'occhio di vetro
brilla l'unica finestra.

Mentre l'uomo ara
quel poco di terra,
il cielo li vicino
s'apre e rischiarà.

V kamnitem morju
doli je zdolbena dolina;
nekdo tam zemljo koplje
v barvanem obzorju.

na brdu je hišica
iz desnega dimnika se kadi
in stekleno oko
edinega okna se svetli.

Ko orje mož
tisto malo zemlje,
nebo se blizu odpre
in se zjasni.

Kakor da bi odmevala Kosovelova

Vetri v polju šumijo
trave mehko valovijo
solnce v dolino blešči.

Ali pa Fraulinijev poldan na Krasu:

A mezzo giorno una campana
rintocca fra quattro case
nel mezzo di una piana
senza un filo d'erba.

Opoldne zvoni ave
iznad štirih hiš
sredi goličave
brez bilke trave.

Kosovelov kraški večer je pa tak:

Ves Kras je mehak — kot da ihti —
iz kapele luč in godba plava;
trenutek — in kakor raztrgan obraz
obmolči v mesečini skalna puščava.

Razliko med obema pevcema Krasa je občutiti: Fraulini riše in dobro riše naš Kras, Kosovel pa ga riše in o njem poje, iz njega brsti. Oba podasta isto sliko s sličnimi barvami, a Kosovel poleg slike še glas rodne grude.

Zato je prvi del, »tržaški« del, boljši kot »kraški«, je bolj zraščten s pesnikovo dušo. Pesnik raste s svojim okoljem, s svojo zemljo in to je Fraulinijeva, sicer dobra lirična zbirka, tudi pokazala.

In še ena misel ob Fraulinijevi zbirki: kako bi bilo, da bi kdo pesnika Kosovela pokazal v lepem prevodu italijanski kulturni javnosti? R. B.

Umetnost

France Prešeren — Dekletam. Ilustrirana dela Franceta Prešerna. Knjižica 2. Bibliofilska založba v Ljubljani 1940. Str. 31.

Druga knjižica ilustriranih del Franceta Prešerna se v bistvu ne razlikuje od prve. Tudi tu je ob zgodnjih Prešernovih verzih zbrana skupina ilustracij umetnikov najrazličnejših generacij, brez kakega vidnejšega programa. Ko sem listal to knjigo, se mi je dojem neugodja, ki sem ga občutil že ob prvi,

še bolj povečal. Ne morem se namreč ubraniti vtisa, da je vsa knjiga le preveč slučajnostna in da prav za prav ni zmožna nuditi bralcu kdo ve kakšnega estetskega užitka. Morda bo knjižica nekoč služila kot dokument teoretiku; polnosti vsebine, kar nujno pričakujemo od knjige, pa nima. Posebno, če pomislimo, da je to knjiga, ki naj ilustrira eno naših največjih leposlovnih umetnin — Prešernovo pesem. Tem umetninam bi pa že morali postaviti ob stran čim popolnejša likovna dela, saj smo vendar to dolžni že iz spoštovanja do svojega največjega genija. Vedno bolj mi postaja jasno, da bi urednik napravil mnogo smotrnejše, če bi izdal hkrati vse pesmi, ki jih misli ilustrirati, dal vsaki eno samo ilustracijo, toda to iz danega gradiva čim bolj skrbno izbrano! Zapomniti si je namreč treba, da ne sme nikdar pred kvaliteto stopiti kvantiteta, posebno pa ne, kadar gre za likovno interpretacijo Prešernovega dela.

Deklico naslovne strani je narisal M. Maleš. Je to reminiscenca na »Rdeče lučke« in značilna Maleševa postava. Smisel ji počiva v upodobljenju bistvene podobe neke splošne žene, rekli bi »žene na sebi«. Gasparijeva vinjeta je njegovo značilno, dekorativno delo. Portret M. Langusa »Dolenčeve Zalike« je dobro delo tega Prešernovega sodobnika. Ilustracija II. Mihe Maleša je subjektivna, toda smiselna interpretacija Prešernovega teksta, časovno prenesena v današnjo okolico. Zakaj je deklica »plavalaska«, kakor jo razloži spremljajoče branje, pa mi ni povsem jasno. M. Sedej je vsebinsko pesem dobro razumel. Upodobil je mlado dekle in starko ter tako nakazal smisel Prešernovo o minljivosti vsega na svetu, tudi ženske mladosti in lepote. M. Pregelj, ki tudi v svojih oljnatih slikah ne more najti pravega mostu na bregove skladnosti, je le z motivom dveh deklet, sedečih v nejasnem interijeru, skušal najti osnovni ton pesnikove kompozicije. Fr. Gorše je ob pesem postavil eksperiment, ki je morda smiselno prenatrpan. Mlada M. Kupfer, katere delo vidim v tej knjižici prvič, je prav z ženskim instinktom in resničnim čustvom interpretirala pesem. Tako oblikovno kakor tudi vsebinsko je delce resno in eno izmed boljših v knjigi. Sirk A. je narisal neko nejasno risbo. Gorjup J. je upodobil kopajoča se dekleta. Smisel je podoben kakor pri prvi Maleševi risbi. F. Pavlovec je s svojo nedomišljeno risbo slabo zastopan. To je delo, ki nima kdo ve kaj opraviti z njegovo umetnostjo. M. Galande je dal knjigi najboljšo in najglobljo ilustracijo. Upodobljena je le glava deklice, toda čudoviti izraz oči, ust in obraza v celoti pove več kakor vseh šest Gorjupovih aktov. Je to resno in premišljeno delo, zelo blizu skriti misli Prešernove pesmi. M. Maleševa risba III. je značilno umetnikovo delo še iz praške dobe. Ilustrira le en del vsebine pesnikove umetnine. Pojasnilo k tej risbi je g. M. Benčina med drugim napisal takole: »Slikar je upodobil rožno, rosno (!) dekletce, ki šteje kvečjemu šestnajst pomladi (!), eno izmed kratkokrilk (!), ki so »vnemale srca po Ljubljani« in bile nevarne Prešernu in drugim. Obrazek kaže nagajivko (!), ki se, kakor je soditi po drži in izrazu v očeh, že zaveda pomembnosti ženskega spola v življenju moža, deklico, ki ji resnično cveto zlata leta.« (Tekst s klicaji opremil jaz!). Zdi se mi, da je slog tega opisa komaj primeren za drugovrsten ženski ali družinski žurnal, nikakor pa ne za zbirko ilustracij Prešernovega dela. Dr. S. Mikuž.